

עין משפט  
גד מצוה

## קיו:

## הבית והעליה פרק עשירי בבא מציעא

**בשלשה** מקומות שנה לנו ר' יהודה אסור לאדם שיהנה מממון חבירו **שלא** מדעתו. אע"פ שמן הדין היה נראה לומר שיהנה חלא דלע"ג דזה נהנה <sup>(א)</sup> וזה לא חסר אפי' הכי תיקנו חכמים שיהא חייב דאין לו ליהנות מממון חבירו שלא מדעתו ואידך דלמנר רבי יהודה אם השבח כו' דלע"ג גזולן קונה בשינוי הכא תקינן דלא ליקני כיון שאין מתכוין לגזול ולקנות משום דאין לו ליהנות מממון חבירו שחבירו הביאו מן השוק וטרח צו כדפירש בקונט' וא"ת לפי מאי דס"ד השתא דטעמא משום דאסור שיהנה מממון חבירו ולא משום דכל המשנה ידו על התחמונה נהי דלא קני בשינוי משום שהבעלים טרחו להביאו מן השוק מ"מ לא הוה ליה לנימנר ידו על התחמונה ואור"י דהמ"ל וליטעמך א"נ מן הדין לא קנאו בשינוי כיון שאינו מתכוין לקנות ומיהו מ"מ היה לו לתן שכר כפי מה שהשביחו בצביעת שחור ורבען תקנו שלא יהנה מממון חבירו שלא מדעתו דהיינו בצביעת השחור שעשה שלא מדעתו הלבך ידו על התחמונה וגם משליש שטרו נמי אע"ג דאסמכתא קניא הכא כיון שאין זו מתנה גמורה שאין נותנה בלב שלם תקנו חכמים שלא יהנה מלנה הימנו:

**הגהות הב"ח**

(א) גמ' ר' יהודה אומר לא יתן (אמאי). תו"מ וי"צ ג"ל מומאי: (ב) שם דאיכא שחורימא. י"ב דלע"פ שזה חסר דאיכא שחורימא דלשימא אפ"ה אם העליה הוה מקורה פטור הואיל ולא נהנה דל"ל להעלות לו שגר היכא דזה לא נהנה וזה חסר כמ"ש הותם בב"ק דף ד' ע"א: (ג) שם דקא משנה דתנן כ"ל:

**בשלשה** מקומות שנה לנו ר' יהודה אסור לאדם שיהנה מממון חבירו **שלא** מדעתו. אע"פ שמן הדין היה נראה לומר שיהנה חלא דלע"ג דזה נהנה <sup>(א)</sup> וזה לא חסר אפי' הכי תיקנו חכמים שיהא חייב דאין לו ליהנות מממון חבירו שלא מדעתו ואידך דלמנר רבי יהודה אם השבח כו' דלע"ג גזולן קונה בשינוי הכא תקינן דלא ליקני כיון שאין מתכוין לגזול ולקנות משום דאין לו ליהנות מממון חבירו שחבירו הביאו מן השוק וטרח צו כדפירש בקונט' וא"ת לפי מאי דס"ד השתא דטעמא משום דאסור שיהנה מממון חבירו ולא משום דכל המשנה ידו על התחמונה נהי דלא קני בשינוי משום שהבעלים טרחו להביאו מן השוק מ"מ לא הוה ליה לנימנר ידו על התחמונה ואור"י דהמ"ל וליטעמך א"נ מן הדין לא קנאו בשינוי כיון שאינו מתכוין לקנות ומיהו מ"מ היה לו לתן שכר כפי מה שהשביחו בצביעת שחור ורבען תקנו שלא יהנה מממון חבירו שלא מדעתו דהיינו בצביעת השחור שעשה שלא מדעתו הלבך ידו על התחמונה וגם משליש שטרו נמי אע"ג דאסמכתא קניא הכא כיון שאין זו מתנה גמורה שאין נותנה בלב שלם תקנו חכמים שלא יהנה מלנה הימנו:

**אם** השבח יתר ע"י הציאה. י"פ' צירושלמי בפרק הגזול קמא (ב"ק דף ק: ד"ה אם):

**לא** יזה יזה לא יזה מאי. אין נראה לר"י פירוש הקונט' שפי' שבעה"ב רוצה למכור את הקרקע דנחא לא קמבעיא ליה דפשיטא דאין יכול למוכרו שהרי משועבד לזה לבנות עלייה שם כשירצה ואי רוצה למכור הקרקע לעשות הבית ואין מוכר אלא כח שיש לו בתוכה הא נמי פשיטא שבענין זה יכול למוכרה דלמה לא ימכור כח שיש לו זה אלא נראה לר"י דמייירי שרוצה בעה"ב לזורעה ובעל עלייה אמר גס אני אזרע שגם לי הקרקע משועבד לעלייה או דלמא מנ"י א"ל האידך אין לך כלום בקרקע אלא לענין העלייה בלבד:

**ובן** בית הבד כו'. פי' בקונטרס דלמייירי באחין שחלקו כמו פלוגתא דר' יהודה ורבען ולא בשוכר ומשכיר וק"ת קשה דמשמע דמדפליגי הכא רב ושמואל בגמרא דמייירי בשוכר ומשכיר דומיא דההיא דפליגי לעיל ועוד אי באחין שחלקו מוטל על התחתון לבנות התקרה אמאי אכתיך לאוקמי ההיא דלעיל בנפחת העלייה בשוכר ומשכיר לוקמה באחין שחלקו ואי האי וכן אנפחת העלייה דלעיל קאי אמאי הפסיק ביניהם ולא הסמיכם: ומן

**גמ'** שיהנה מממון חבירו. שלא בזמתנה עד שתהא מדעתו ונוחה לו: נוסן לו דמי למרו. למר לבן כמו שמסר לו דקנייה בשינוי ונתחייב מעות: ר' יהודה אומר. אם כן תחייבו נמלא זה נהנה שזה הביאו לו מן השוק אלא מחזיר לו את הממר כמות שהוא כצוה וידו על התחמונה: **אם** השבח

שהשבח הממר יתר על היציאה שהולא כצו זה בסממנין ועליס ושכר טרחו כשאר שכר יוס: **נוסן** לו **אם** היציאה. ולא מה שראוי בקבלנות דהוי טפי. ואם ההוצאה וכו': והשליש **אם** שטרו. הפקידו ציד נאמן לפי שדאג הלוח שיחזור ויתבענו כל החוב: ואמר לו. לזה לשליש: **אם** אין אני נוסן לו. את המותר מכאן עד יוס פלוני: **סן** לו **שטרו**. ויחזור ויתבע הכל: ודלמא. לא היא זה נהנה וזה לא חסר לא קאסר רבי יהודה אלא זה נהנה וזה חסר הוא דאסר ומתנינן זה נהנה וזה חסר הוא דאמר ליה בעל הבית קא משחרת לכחלאי שאתה צונה מחדשם ויפס וכל הדמים עלי ואתה משחין בעשן לפני יציאתך: **דכוס ליה משנה**. וקנסא קנים ליה אכל זה נהנה זה לא חסר כגון לעיל (דף סד:). **הדר** בחזר חבירו בחזר דלא קיימא לאגרא והדר זה אפילו עבד למיגר דה"ל נהנה וזה אינו חסר אינו צריך להעלות לו שכר: **ושמעין ליה וכו'**. הכא אשמעינן הכי: **תחתון שצא לשנוט**. בצנין חומה שעליו מן היסוד עד התקרה: **בגזיל שומעין** לו. אם היה מתחילה מאבני גזית וצא לשנוטו כשנפלה ולבנות באבני גזיל שומעין לו מפני שהוא מחזיק את הצנין שחומת גזיל רחבה משל גזית טפח כדלמנר בפ"ק דצבא בתרא (דף ג:).

בגזיל זה נותן ג' טפחים זה נותן ג' טפחים וצגזית זה נותן טפחיים ומחלה וזה נותן טפחיים ומחלה. והתם מפרש גזיל אבנים דלא משפין דמורשי ידיהו מטפי זה טפח: **כפיים**. ארסי תלאי לבניים ורחבן טפח ומחלה ונותן ארסי מכאן וארסי מכאן וטפח אבנים וסיד ביניהם והוי עובי החומה ד' טפחים: **בגזינים**. שלימות ואין עוביו של כותל אלא כמדת רוחבן והן ג' טפחים. כלל הדבר התחתון שמרחיב עובי הצנין ומחזיקו שומעין לו אם ממעט חיזוקו אין שומעין לו שהעליון טוענו למחר יפול ועליון שצא להכביד את המשא תחתון מעכב עליו וכל זמן שממעט כווצו שומעין לו: **ארויס**. בקורות של תקרה תחתונה קמייירי וארויס <sup>(א)</sup> מתקיימין מן השקמין ומשאין כבד: צא לשנות תחתון משקמים לארויס שומעין לו שמהנהו לעליון שמתקיים וחזק מקום מדרך רגליו. מארויס לשקמים אין שומעין לו חלל הבית אין שומעין לו שמטריח דמוסיף על כווצו תחתון מעכב עליו שהתחתון אינו חושש אם תפול החומה שמן התקרה ולמעלה: **אין לו לא לזה ולא לזה**. לבנות שעניים הם ובעל הקרקע רוצה למכור הקרקע: **מאי**. אית ליה לבעל העלייה בקרקע או לא: **דדיינא הוא**. דדיינא הוא. אצ"ד היה כדלמרינן בהוריות בפ' בתרא (דף יג:). **כמה מפסיד שלי**. ימי קיומה היא ממהרת ליפול מחמת משא העלייה: **בתנ"י ציט הבד**. בית לעזור זיתים וגינה אחת על גבו שחקק אלס בקלע תחתיה כגון כיפה והיה גיטה למעלה וצית בדו מלמטה וכשמת נטלו בניו זה צית הבד וזה גינה ונפחת גגו של צית הבד שהוא מקום זריעתו של העליון: **כיפין**. ארקולו"ט. העליון יתן עליו עפר וזרע: **פטור**. מלשלם דמאי הוה ליה למיעבד אנוס הוא: **נחנו** לו **זמן**. שראויה צ"ד שהיה נוטה ואמרו לו סתור: **ונפל**. לתוך גיטתו של חבירו: הגיעוך

מסורת הש"ס

(א) ב"ק נ"ה ק: ק. לעיל עמ: ע"ז ו'. (ב) ב"ב קסח. מדרס כו: (ג) ונעיל עו. ושי"ן, (ד) ונעיל סו. ושי"ן, (ה) רש"ל מ"ז בשם הרא"ש אכל הרי"ף גרס לה, (ו) ב"ק נ"ג. (ז) ו' שם ו', (ח) ס"א חוקים, (ט) וזה לא חסר כ"ל, (י) פ'ירשמי בשם ירושלמי כ"ל:

‏‏

#### לעני רש"י

ארקולו"ט. קמרון. כיפה.

‏‏

#### מוסף רש"י

נותן לו דמי צמור. בדמים שצמר לנן נמכר בשוק דקנייה בגזול לשלם כשעת הצויה (לעיר (ח) כדמשקלך, ואע"פ דמהשתא שוי טפי לנהיבס למר ארום (ב"ב צה.) קני בשניו לרי"מ ולא יהיב ליה אלא דמי אמרו אכל לא דמי שצחו, או זה יתן שכרו משלם ויקח הממר (שם ק) דלפירא ליה לרי"מ כל המשנה מדעת בעליו נקרא גזול וטוטל הממר לענינו אע"פ שהוא מעולה עכשיו בדמים (ע"ז טז.). רבי יהודה אומר. אם כן נמלא זה משפכר בצינו (ע"ז טז.) אם השבח. שהציב הממר, יתר על הציאה. שהולא הצנב, נותן לו, בעל הממר, את הציאה. תמנים ועליס ושכר פעולה כמסר יוס ולא שכר שגם כמו שהתנה עמו (שם ובעי"ז לעיר חת) דקנים ליה להאי דשינה להיות ידו על התחמונה דלא נתתי ששפחא, ואגרא נמי כוליה לא יסקול אלא יציאה, ואם יציאה יתירה על השבח יתן לזאת השבח שהשביח את הממר, ואם יצאה לתם את שכרו, כגון שהשבח יומר על השכר יתן שכרו (ב"ב ק). והשליש את שטרו. המלוה והלוה מסרויו ציד שלש, שהרי טווח היה להם לכתוב שוכר ומכור על השלם (רשב"ם ב"ב קסח.). תן לו שטרו. למלוה ויחזור ויגבה צו כל מה שכתבו צו תחילה (נדרים כו.) הגיע זמן ולא נתן. ולא פרע (שם, ר' יוסי אומר יתן. השליש השטור למלוה ואע"ג דאסמכתא היא, דקבור היה לפרוע באותו הזמן, קנה המלוה את השטור (שם.) אסמכתא. הנענית תחתא שאדם מבטיח את מביו לשמור עליו שאם לא יקיים תמאי יתן כך וכן (לעיר חת) היינו דבר דאינו נותן לו מעטתו אלא סומך על דבר שאינו דקבור שהוא יכול לנצח ופעמים שמנחין אותו (סנהדרין כד.) המבטיח לחבירו דבר על מנת שנגשה דבר לעתיד וסומך בזה בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן ובעיני הזמן יאמס ולא יוכל לקיים (רשב"ם ב"ב קסח.). דאמור לא קני. ואינו נתפס בתמאו ולא יפסיד בכך (שם, בגמ' לו זמן. ב"ב ב"ב א:).

הגיעוך